

Asia: VN/15071/2022

Lausuntopyyntö ehdotuksesta lääketaksasta annetun valtioneuvoston asetuksen ja apteekkiverolain muuttamisesta, jotka ovat osa hallituksen esitystä lääkehuollon kustannustehokkuuden parantamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriö on varannut Itä-Suomen yliopiston apteekille tilaisuuden antaa lausunto koskien 7.10.2022 lausunnolle tullutta (Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/15071/2022) ehdotusta Lääkelain muuttamiseksi (STM060:00/2022 Lausuntopyyntö ehdotuksesta lääketaksasta annetun valtioneuvoston asetuksen ja apteekkiverolain muuttamisesta, jotka ovat osa hallituksen esitystä lääkehuollon kustannustehokkuuden parantamista koskevaksi lainsäädännöksi).

Perjantaina 7.10.2022 lausunnolle tullut hallituksen esitys on oikeansuuntainen suhteessa aiempaan hallituksen esitykseen (lausuntopyyntö 8.8.2022 mennessä). Nyt lausuntokierroksella oleva esitys huomioi paremmin lääketaksan ja apteekkiveron riippuvuuden, eli suunta on siis oikeanlainen, joskin edelleen täysin riittämätön. Hallituksen esitys pahentaakin ennestään lääkemyynnin tappiollisuutta sellaisilla apteekeilla, jotka maksavat erittäin korkeaa apteekkiveroa ja joilla lääkemyynnin rakenteessa on merkittävästi ns. kalliita lääkkeitä.

Apteekit ovat osa terveydenhuoltoa, mutta samaan aikaan apteekit ovat liikeyrityksiä. Vaikka lääketaksan uudistamisessa näennäisesti poistetaan negatiivisen myyntikatteen ongelma, ei tämä tarkoita isoilla apteekeilla (apteekkivero >11%) lääkemyynnin edelleenkaan olevan siltä osin kannattavaa. Kalliiden lääkkeiden myyntiin kohdistuu mm. varastokuluja, vuokran jyvitystä, lääkeneuvontaa, apteekkijärjestelmän kuluja, koulutusta jne. On perusteetonta ajatella, että apteekkiverottomuus yhdistettynä nolla-katteeseen kalliilla lääkkeillä tarkoittaa kannattavaa myyntiä; myynti on edelleen tappiollista johtuen myyntiin kohdistuvista kustannuseristä.

Hallituksen aiemmassa esityksessä (lausunnot 8.8.2022 mennessä) todettiin seuraavaa: "Vähittäishintatason lisäksi lääketaksan rakenteessa on havaittu ongelmia. Suomessa lääkkeen vähittäishinta on sidoksissa tukkuhintaan enemmän kuin muissa Pohjoismaissa. Tämä johtaa siihen, että kun kyse on erittäin edullisista lääkkeistä, tukkuhintaan sidottu myyntikate ei vastaa apteekille lääkkeen toimittamisesta aiheutuvia kustannuksia. (STM:n raportteja ja muistioita 2019:5)". Vaikka hallituksen esityksessä aiemmin jo todettiin, että halpojen lääkkeiden toimittaminen on apteekille tappiollista, niin tässä hallituksen esityksessä halpojen lääkkeiden myyntikatetta ollaan lääketaksassa edelleen pienentämässä. Eli hallitus on tältäkin osin suurentamassa apteekkien tappiollista myyntiä; hallituksen esityksen perusteluissa ja toimenpiteissä on valitettavan räikeä ristiriita.

Vapaiden kauppatavaroiden myynnistä osa apteekkeista joutuu maksamaan myös apteekkiveroa. Vapaita kauppatavaroita ovat ei-lääkkeet, kuten vitamiinit, hivenaineet, kosmetiikka, laastarit, verenpainemittarit jne. Apteekkiveron progressiivisuuden vuoksi pienemmät apteekit eivät joudu maksamaan vapaista kauppatavaroistakaan apteekkiveroa.

Osa apteekkeista on yhtiöittänyt vapaiden kauppatavaroiden myynnin erillisiin osakeyhtiöihin. Tällöin vapaat kauppatavarat eivät vaikuta apteekkiveron muodostumiseen, koska niiden myynti ei sisälly apteekin liikevaihtoon, jolloin apteekkiveron progressio on alhaisempi. Tällöin niistä ei myöskään jouduta maksamaan apteekkiveroa. Kaikki apteekit eivät ole perustaneet erillisiä osakeyhtiöitä. Itä-Suomen yliopiston apteekki kokee, että vapaiden kauppatavaroiden siirtäminen erillisyyhtiöön, pois apteekin myynnistä, on vastoin apteekkiverolakia, jossa vapaat kauppatavarat mainitaan apteekkiveroon vaikuttavana myyntinä. Onkin täysin sattumanvaraista maksaako apteekki apteekkiveroa vapaista kauppatavaroista vai ei, ja kuinka paljon apteekki maksaa niistä apteekkiveroa.

Vapaita kauppatavaroita myydään apteekkien lisäksi vapaasti myös muissa myyntikanavissa, kuten pt-kauppa, erikoiskauppa sekä kotimainen ja ulkomainen verkkokauppa. Vapaiden kauppatavaroiden myynti on vapaata EU:n jäsenvaltioiden välillä. Apteekkeista poiketen, muut jakelukanavat eivät joudu maksamaan apteekkiveroa (tai muutakaan vastaavaa veroa) myymistään vapaista kauppatavaroista.

Kilpailu vapaiden kauppatavaroiden myynnissä on erittäin kovaa ja EU:n jäsenvaltioiden rajat ylittävää. Tämän vuoksi vain osalle toimijoista säädetty ylimääräinen, sattumanvaraisesti määräytyvä verorasite saattaa ne kilpailullisesti epäedulliseen asemaan. Tämä vääristää kilpailua ja syrjii osaa toimijoista, ollen vastoin verotuksen yhdenmukaisuudelle ja tasapuolisuudelle asetettuja vaatimuksia. Apteekkiveron kohdistaminen vain osalle toimijoista onkin näin ollen Euroopan unionin oikeuden SEUT 107 artiklan vastaista.

Sekä Fimean että KKV:n selvityksissä on todettu apteekkiveron kohdistumisen vapaisiin kauppatavaroihin ongelmallisuus; Fimean selvitys 1/2021: "Jos sekä apteekin vapaan kaupan tuotteet, että osakeyhtiöiden myynti olisivat apteekkiveron alaisia, asettaisi tämä kuitenkin apteekit

ja päivittäistavarakaupan yksiköt eriarvoiseen asemaan. Tällöin osa toimijoista tilittäisi apteekkiveroa ja osa ei. Tämä lienee kilpailulainsäädännön vastaista. Kilpailuviraston aikaisemmassa selvityksessä tällaista tilannetta on pidetty neutraliteettihäiriönä”.

Vapaiden kauppatavaroiden verokohtelu apteekkiveron näkökulmasta vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Apteekkiveron kohdistuminen vapaisiin kauppatavaroihin on näin ollen EU oikeuden vastaista. Apteekkiveron kohdistaminen ei-lääkkeellisiin tuotteisiin (ns. vapaat kauppatavarat) tulee lopettaa kokonaan, ja poistaa selkeä EU-oikeuden vastainen käytäntö ja alalle muodostunut kilpailuneutraliteetti -ongelma. Apteekkiveron kantaminen vapaiden kauppatavaroiden myynnistä on lääkelaisissa säädetyn apteekkitoiminnan määritelmän vastaista, sillä lääkelaisissa apteekkitoiminnaksi on määritelty lääkkeiden myynti ja siihen liittyvä neuvonta. Lääkelaisissa ei ole sisällytetty esim. vitamiinien ja kosmetiikan ja muiden vapaakaupan tuotteiden myyntiä apteekkitoiminnaksi.

Hallituksen esityksessä ja maanantaina 10.10.2022 esityksestä vastaavan ministeriön kuulemistilaisuudessa apteekin/apteekkarin muu liiketoiminta liitettiin tarkasteluun esityksen vaikutuksia arvioitaessa. Lääkelain mukaan apteekkilupa myönnetään lääkkeiden myyntiin, johon sisältyy lakisääteinen lääkeneuvonta. On kohtuutonta olettaa, että muulla liiketoiminnalla täytyy tukea apteekkilupaan liittyvää lakisääteistä toimintaa. Tämän vuoksi perustelumuuksioissa muuta liiketoimintaa ei tule liittää arviointiin lääkemyynnin kannattavuudesta. Apteekilta/apteekkarilta ei saa edellyttää muun liiketoiminnan harjoittamista.

Hallituksen esityksen mukaisten lakimuutosten suunniteltu voimaantulo 1.1.2023 on epärealistinen. Mm. apteekkijärjestelmiin tarvittavien muutosten osalta on aikataulua harkittava huolellisesti.

Itä-Suomen yliopiston apteekin ehdotukset:

1. Apteekkiveroa ei jatkossa kohdisteta ei-lääkkeellisiin tuotteisiin

Kilpailu vapaiden kauppatavaroiden myynnissä on erittäin kovaa ja EU:n jäsenvaltioiden rajat ylittävää. Tämän vuoksi vain osalle toimijoista säädetty ylimääräinen, sattumanvaraisesti määräytyvä verorasite saattaa ne kilpailullisesti epäedulliseen asemaan. Tämä vääristää kilpailua ja syrjii osaa toimijoista, ollen vastoin verotuksen yhdenmukaisuudelle ja tasapuolisuudelle asetettuja vaatimuksia. Ylimääräinen verorasite vain osalle toimijoista kohdistettuna jäsenvaltioiden välisessä kaupassa on EU-kilpailuoikeuden vastaista. Tämän vuoksi vapaat kauppatavarat tulee poistaa apteekkiveron piiristä välittömästi. Tällä ei ole valtiontaloudelle merkitystä koska suuri osa apteekkien apteekkiveron piirissä olevasta vapaiden kauppatavaroiden myynnistä on joka tapauksessa jo viety erillisyyhtiöihin, apteekkiveron ulottumattomiin.

2. Lääketaksan ja apteekkiveron käsittely yhdessä

Itä-Suomen yliopiston apteekki kannattaa esitystä vähentää apteekkiveron perusteena olevasta liikevaihdosta tukkuhinnaltaan yli 1500 euroa maksavien lääkevalmisteiden arvonlisäveroton vähittäishinta siltä osin kuin se ylittää 1683,92 euroa. Tämä muutos on oikeansuuntainen apteekkitalouden tervehdyttämisen näkökulmasta, joskin edelleen sellaisenaan riittämätön.

3. Apteekkitalouden uudistusta jatkettava

Tässä hallituksen esityksessä on otettu oikeansuuntaista askeleita suhteessa apteekkitalouden uudistamiseen. Johtuen vuosia pahentuneesta valuviasta lääketaksa-apteekkivero -kokonaisuudessa, apteekkitalouden perusteellinen kokonaisuudistus tulee toteuttaa mahdollisimman nopeasti. Poistamalla apteekkivero ja laskemalla lääketaksaa samanaikaisesti voidaan laskea lääkkeiden vähittäishintoja, valtion lääkekorvausmenoja ja asiakkaiden maksurasitetta.

Savolainen Jouko
Itä-Suomen yliopiston apteekki